

Vergaderjaar 2023–2024

24 446

Ruimtevaartbeleid

21 501-30

Raad voor Concurrentievermogen

Nr. 86

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN
KLIMAAT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 oktober 2023

Op 6 en 7 november 2023 vindt de informele EU-ESA top plaats in Sevilla. De top bestaat uit 3 onderdelen. Op 6 november de ministeriële ESA-raad, 7 november (ochtend) de informele Raad voor Concurrentievermogen en 7 november (middag) de gezamenlijke EU-ESA Raad. Met deze brief stuur ik u de geannoteerde agenda met daarin een beschrijving van de discussiepunten en de Nederlandse inzet.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens

Ministeriële ESA-Raad (6 november 2023)

Algemene oriëntatie

Aan de Ministers van de lidstaten van het Europese Ruimtevaartagentschap ESA zal een resolutie worden voorgelegd over drie onderwerpen: de bijdrage van satellietdata aan klimaat en veiligheid, autonome Europese toegang tot de ruimte en de evolutie van het ESA-exploratieprogramma. De resolutie belicht een aantal acties om het gebruik van satellietdata voor klimaatmonitoring en waarschuwingssystemen (bijvoorbeeld voor extreem weer) te bevorderen. Door de vertragingen in het Ariane 6- en Vega-C programma, beschikt Europa momenteel niet over eigen lanceercapaciteit, waardoor voor de lancering van satellieten voor vitale Europese infrastructuur in de ruimte (zoals het Galileo satellietnavigatiesysteem) een beroep op aanbieders elders in de wereld moet worden gedaan. ESA bereidt in overleg met de industrie en de lidstaten voorstellen voor om op de korte termijn de industrialisatie van de Ariane 6 op gang te brengen en om op de langere termijn concurrentie tussen Europese aanbieders te stimuleren. Naar verwachting bereikt het Internationale Ruimtestation ISS rond 2030 het einde van haar levensduur. Omdat het Amerikaanse ruimtevaartagentschap NASA heeft aangegeven voor ruimtestations in een lage aardbaan een rol voor private aanbieders te zien, moet Europa zich beraden over haar rol in dit segment. Europa beschikt nu niet over autonome capaciteiten voor onbemand of bemand transport naar een ruimtestation in een lage aardbaan, laat staan voor bestemmingen die verder liggen, zoals de Maan. Over dit onderwerp zullen de ESA-lidstaten geen onomkeerbare besluiten met een budgettaire gevolg nemen.

Positie Nederland

Nederland ondersteunt het gebruik van satellietdata voor de monitoring van klimaatbeleid en de handhaving van overheidsmaatregelen. Op het terrein van autonome toegang tot de ruimte pleit Nederland voor een duidelijke koppeling tussen stimuleringsmaatregelen op de korte termijn en meer concurrentie op de langere termijn. Daarnaast kijkt Nederland naar de budgettaire gevolgen, de mate waarin aandeelhouders en de industrie zelf verantwoordelijkheid nemen en de uitwerking van het *geo-return* principe. Bij het exploratie-dossier geldt dat eventuele nieuwe Europese transportcapaciteiten moeten passen in een bredere Europese ruimtevaartstrategie, die aansluit bij de budgettaire mogelijkheden van de lidstaten.

Krachtenveld

Alle lidstaten van ESA ondersteunen het gebruik van satellietdata voor de ondersteuning van het klimaatbeleid en civiele veiligheid. Op het terrein van de Europese autonome toegang tot de ruimte vinden nog discussies plaats over de uitwerking van het pakket, waarbij sommige lidstaten meer nadruk leggen op snelle implementatie van stimuleringsmaatregelen en andere lidstaten de koppeling met een nieuwe *governance* benadrukken om de afhankelijkheid van één aanbieder te verminderen. Hoewel alle lidstaten de noodzaak van een herziening van de Europese exploratiestrategie erkennen, vormen de budgettaire gevolgen ervan voor de meeste lidstaten een pregnante aandachtspunt.

Informele EU Raad voor Concurrentievermogen (7 november)

Algemene oriëntatie

EU-lidstaten zijn uitgenodigd om tijdens het debat bij te dragen aan een gedeelde EU-visie voor autonome, concurrerende en duurzame toegang tot de ruimte. Door het groeiend strategische belang van de ruimte en toenemende geopolitieke spanningen staat de strategische autonomie van de Unie onder druk. De informele Raad spreekt daarom over het belang van Europese ruimtesystemen voor het behalen van doelstellingen voor veiligheid en veerkracht van de Unie evenals de groene en digitale transitie. De diensten van de twee huidige Europese programma's voor aardobservatie (Copernicus) en satellietnavigatie (Galileo) geven hier al invulling aan, een derde programma voor veilige satellietcommunicatie (IRIS2) is in ontwikkeling. Om de doelstellingen meer kracht bij te zetten bracht de Europese Commissie in maart 2023 samen met de Hoge Vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid de *European Union Space Strategy for Security and Defence* (EUSSSD) uit. Die zet onder meer in op de verbetering van autonome toegang tot de ruimte evenals versterking van de technologische soevereiniteit en de ruimtesystemen van de Unie. Uw Kamer is geïnformeerd over de kabinetsinzet op EUSSSD via een BNC-fiche.¹

Positie Nederland

Nederland zal pleiten voor een betaalbare Europese autonome toegang tot en gebruik van de ruimte, met oog voor een concurrerende ruimtevaartsector, en hecht in dit kader aan nauwe coördinatie met ESA. Daarnaast steunt Nederland het verminderen van strategische afhankelijkheden van derde landen en waarborging van de voorzieningszekerheid (*security of supply*) voor ruimtevaart en defensie inclusief toegang tot grondstoffen, bewerkte en geavanceerde materialen. Dit moet wel bijdragen aan de open strategische autonomie van de EU. Daarom acht Nederland het vooral van belang om de afhankelijkheden af te bouwen die zowel strategisch als risicovol zijn.

Krachtenveld

Vrijwel alle lidstaten onderschrijven het belang van autonome en duurzame toegang tot de ruimte met een concurrerende EU-ruimtevaartsector. Op het terrein van weerbaarheid benadrukken verschillende lidstaten het streven naar technologische onafhankelijkheid van derde landen met waakzaamheid voor protectionisme en marktverstoring. In het kader van het concurrentievermogen benadrukken veel lidstaten de noodzaak van het beter benutten van de kansen voor *new space* (innovatieve commerciële bedrijven die onder andere goedkopere toegang tot de ruimte bieden), vooral binnen het mkb en startups.

Gezamenlijke informele EU-ESA-raad (7 november 2023)

Algemene oriëntatie

Tijdens de informele gezamenlijke EU-ESA-bijeenkomst wordt besproken hoe de ruimtevaartsector het best kan bijdragen aan het bevorderen van duurzame en groene Europese beleidsambities en hoe Europa een pioniersrol kan behouden bij de bescherming van de aarde en de ruimteomgeving voor toekomstige generaties. Ruimtevaart is een groeiemarkt die economische kansen biedt voor bedrijven. Door econo-

¹ Kamerstuk 22 112, nr. 3664.

mische en technologische ontwikkelingen is de ruimte toegankelijker geworden en biedt ruimtevaartdata ruimere toepassingsmogelijkheden. De uitdaging is echter om het innovatiepotentieel te koppelen aan de maatschappelijke behoefte. De lidstaten zijn uitgenodigd om te reflecteren op de volgende onderwerpen: versterking van concurrentie in de Europese ruimtesector met het oog op een duurzamer en groener Europees ruimte-ecosysteem en de rol van de publieke sector als afnemer van ruimtediensten en data. De bijeenkomst bouwt voort op eerdere inspanningen ter bevordering van een algeheel Europees ruimtebeleid en samenwerking tussen alle Europese ruimteactoren.

Nederlandse positie

Aardobservatietechnologie en satellietdata zijn van strategische waarde voor het publieke domein en de concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven en hebben enorme potentie om bij te dragen aan maatschappelijke uitdagingen. Nederland ondersteunt daarom het gebruik van satellietdata, voor de monitoring en handhaving van klimaatbeleid, bijvoorbeeld van Emissiehandelssysteem (ETS) en het *Carbon Adjustment Mechanism* (CBAM). Hiertoe zal Nederland het belang benadrukken om potentiële eindgebruikers en ontwikkelaars van ruimtevaarttechnologie en satellietdiensten samen te brengen om innovaties te stimuleren die aansluiten bij maatschappelijke behoeftes.

Krachtenveld

Alle lidstaten onderschrijven het belang van Europese ruimtevaartdata en de noodzaak deze beter te benutten voor de groene transitie. Er is brede steun voor het wegnemen van barrières voor markttoegang, vooral voor het mkb, en voor het faciliteren van een snelle ontwikkeling in de *downstream*-sector. Verschillende EU-lidstaten voorstaan een centrale rol voor het Europees Agentschap voor het Ruimtevaartprogramma (EUSPA) om meer bewustwording te creëren en gebruik te bevorderen.